

Lietuvoje gyvenančių migrantų integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai: išvados ir rekomendacijos

Vida Beresnevičiūtė, Tadas Leončikas, Karolis Žibas

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTO ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS

Vertinimo būdai

Migracijos politiką analizuojančioje literatūroje nurodomi trys pagrindiniai migrantų integracijos politikos vertinimo būdai. Pirmasis – įstatymų ir kitų dokumentų, reglamentuojančių integracijos procesus, apžvalga ir analizė. Šis būdas daugiau dėmesio skiria imigrantų teisėms ir galimybėms: t. y. lygios galimybės užimtumo, švietimo ir sveikatos priežiūros srityse, pilietybės suteikimo mechanizmai, šeimos susijungimo aplinkybės, taip pat antidiskriminacinės politikos priemonės. Kaip minėta šio leidinio pratarmėje, vienas išsamiausių šio vertinimo pavyzdžių – 2007 m. ES valstybėse narėse atliktas tyrimas „Migrantų integracijos politikos indeksas“ (*Migrant Integration Policy Index (MIPEX)*¹). Šis vertinimo būdas leidžia nustatyti, įvertinti ir palyginti pagrindines šalyse vyraujančias priemones, reikalingas integracijos procesui vykti. Tačiau šis tyrimas nevergina politinių mechanizmų efektyvumo.

Kitas vertinimo būdas – rodiklių sistemos, matuojančios integracijos procesus, kūrimas. Europos Komisijos finansuotas projektas „Imigrantų integracijos rodikliai“ (*Immigrants Integration Indicators*, Bijl 2008 pagal Gil, Pérez, Bijl et al. 2007)², priešingai negu anksčiau minėtasis, didžiausią dėmesį skiria imigrantams ir jų esamų pozicijų kaitai socialinėje erdvėje. Ši metodika siekia įvertinti politikos rezultatus.

Trečiasis būdas apima abi anksčiau minėtas integracijos politikos vertinimo prieigas ir atspindi jų sintezę. Šiuo atveju daugiausia dėmesio skiriama imigran-

¹ Niessen, J., Huddleston, T., Citron, L. et al. (2007) *Migrant Integration Policy Index*. British Council and Migration Policy Group: Brussels [http://www.integrationindex.eu], žiūrėta 2009 12 16.

² Bijl, R. V. (2008) *Evaluating the social integration of immigrants: how to measure successes and failures?* The Netherlands Institute for Social Research / SCP, The Hague, Netherlands.

tų pozicijoms visuomenėje vertinant integracijos politikos efektyvumą (Bijl 2008 pagal Kulu Glasgow et al. 2007).

Šiuo metu sukurti bendrą ES integracijos politikos mechanizmą yra sudėtinga, nes valstybės narės naudoja skirtingus migranto apibrėžimus ir skirtingai apibūdina integracijos procesą. Taip pat nėra bendro sutarimo, kas ir kaip turi būti integruojami; nėra sutarta ir dėl bendro požiūrio, kokiose socialinėse srityse integracijos procesai turėtų vykti pirmiausiai. Be to, trūksta lyginamųjų duomenų, kurie leistų sudaryti bendrą vertinimo metodiką (Bijl 2008; Council of Europe³, kt.).

Daugelyje šalių yra kuriamos integracijos politikos vertinimo metodikos, kurių sudėtingumas reikalauja kartotinių, tęstinių studijų. Pavyzdžiui, 2008 m. Nyderlanduose buvo atlikta studijų sintezė, apimanti 16 skirtingų vertinimo tyrimų, kurie apėmė tokius migrantų integracijos aspektus kaip dalyvavimas darbo rinkoje, švietimas, sveikatos apsauga, integracijos programos, natūralizacija, žiniasklaida ir nusikaltimų prevencija (Bijl 2008). Integracijos politikos vertinimo metodikos apima platų integracijos procesams darančių veiksnių spektrą ir reikalauja imigracijos konteksto analizės.

* * *

Pristatomas migrantų integracijos politikos vertinimo rodiklių sąvadas sudarytas remiantis projekto „Lietuvoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai“ pagal Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2007 m. metinę programą veiklas ir pagrindinius rezultatus.

Sudarant rodiklių sąvadą remiamasi ekspertų atliktomis studijomis: MRU doktorantės Rasos Erentaitės tyrimu, analizuojančiu migrantų integracijos prielaidas lyties aspektu; sociologo Tado Tamošiūno tyrimu apie trečiųjų šalių piliečių kvalifikacijos pripažinimą ir mokymosi visą gyvenimą galimybes Lietuvoje ir šalies aukštosiose mokyklose studijuojančių trečiųjų šalių piliečių integracijos patirtis; migracijos politikos eksperto Jakobo Hurrle studija apie migracijos ir integracijos politikos stebėjimo sistemos kūrimą Čekijoje, Lenkijoje ir Švedijoje. Taip pat teisininkų Lauryno Biekšos ir Eglės Samuchovaitės atliktomis studijomis, kuriose analizuojamas teisinis Lietuvoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių statusas ir imigracijos procesų teisinis reglamentavimas.

³ *Measurement and indicators of integration*. Council of Europe. Community Relations. Directorate of Social and Economic Affairs. Council of Europe Publishing.

Migrantų integracijos politikos Lietuvoje vertinimo rodiklių sąvadas

Rodiklių sąvadas suskirstytas į šešias grupes, apimančias skirtingas migrantų integracijos politikos sritis ir jų gyvenimą Lietuvoje. Kiekviena grupė apibūdina svarbiausius migrantų integracijos aspektus nacionaliniu ir vietos lygiu.

Pirmoji rodiklių grupė – *imigracijos struktūra*, apimanti imigrantų pasiskirstymą pagal socialines ir demografines charakteristikas, išsilavinimą ir ekonomines veiklos sritis, yra skirta imigracijos procesų stebėsenai. Apibendrinus leidinyje pateiktą gausią informaciją pastebėtina, kad nuolat apibendrinamų duomenų apie imigraciją trūkumas, nenusistovėjusių sąvokų tarptautinės migracijos atžvilgiu, bendros metodikos, skirtos rinkti duomenis apie migrantus, nebuvimas apsunkina imigracijos procesų stebėseną. Su šiomis problemomis susiduria daugelis migrantus priimančių šalių, tarp jų ir Lietuva. Nors Lietuvoje, palyginus su Vakarų Europos valstybėmis, imigracijos srautai nėra dideli, nuolatinis statistinės informacijos rinkimas, apdorojimas ir apibendrinimas, nuolatinė imigracijos procesų stebėseną ir proceso analizę ir vertinimas turėtų tapti strategine politikos dalimi.

Atlikta statistinių duomenų analizė apie užsieniečių ne ES piliečių pasiskirstymą savivaldybėse parodė, kad 6 Lietuvos savivaldybėse gyvena trys ketvirtadaliai visų užsieniečių ne ES piliečių, o didžioji dalis jų šalyje gyvena ilgiau nei 10 metų, todėl, prieš nustatant integracijos politikos prioritetus, būtų tikslinga išskirti ilgalaikes ir trumpalaikes integracijos priemones skirtingoms imigrantų kategorijoms. Dauguma leidimus laikinai gyventi turinčių trečiųjų šalių piliečių atvyksta pas savo šeimos narius ar dirbti, todėl galima daryti prielaidą, kad šių dviejų imigrantų kategorijų problematika integracijos srityje skiriasi. Šeimos susijungimo pagrindu atvykstantys trečiųjų šalių piliečiai gali naudotis artimųjų sukurtais socialiniais tinklais (nepaisant jų stiprumo, intensyvumo ar heterogeniškumo lygio), tuo tarpu ketinantys dirbti atvyksta į nepažįstamą socialinę aplinką, todėl, nepaisant jų numanomo laikino buvimo šalyje, į šios kategorijos imigrantų poreikius ir galimas integracijos priemones būtų tikslinga pažvelgti kitu aspektu.

Atsižvelgiant į duomenis apie užsieniečių ne ES piliečių pasiskirstymą Lietuvos savivaldybėse ir kai kuriais atvejais pasiskirstymo įvairovę, vietinės integracijos (angl. *local integration*) iniciatyvos⁴ savivaldybės lygmeniu taip pat turėtų tapti aktualia integracijos politikos koncepcijos dalimi Lietuvoje.

⁴ Vienas iš pagrindinių vietinės integracijos iniciatyvų bruožų – migrantų integracija atsižvelgiant ne tik į valstybės, bet ir į miesto kontekstą (daugiau apie vietinės integracijos iniciatyvas: *Local integration policies for migrants in Europe*: [<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/31/en/1/ef0631en.pdf>, kt.], žiūrėta 2009 08 06).

Kartu su statistinės informacijos analize tikslinga rinkti kitokio pobūdžio duomenis. Viena iš galimybių rinkti informaciją apie Lietuvoje gyvenančius migrantus – naudojant įvairius šaltinius (įgyvendinamų projektų, atliktų tyrimų, įvairių institucijų ir organizacijų informaciją, kt.) kurti tam tikrą registrą, kuriame būtų kaupiama ir apibendrinama įvairi informacija, susijusi su migrantų gyvenimu Lietuvoje: migrantams kylančios problemos, jų sprendimo būdai, esami (galimi) atstovavimo mechanizmai, kt.

Dažnai migrantai tampa viena iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių, diskriminacijos ir socialinės atskirties objektu. Antroji rodiklių grupė – *žmogaus teisės ir diskriminacija* padeda atskleisti migrantų pažeidžiamumą, valstybės poziciją ir visuomenės nuostatas imigrantų atžvilgiu. Ši rodiklių grupė susijusi su tokiomis problemomis ir iššūkiais kaip migrantų teisių ir laisvių varžymai⁵, jų socialinė apsauga, socialinių paslaugų pasiekiamumas, darbo santykiai, sudėtingas įdarbinimo mechanizmas, ekonominis migrantų išnaudojimas, žeminantis elgesys migrantų atžvilgiu, kriminalinių struktūrų plėtra migrantų bendruomenėje (tikslu šalyje) ir migrantų kilmės šalyje, neigiamos visuomenės nuostatos ir diskriminacinė elgsena. Nepaisant skirtingo imigrantų skaičiaus, šios problemos būdingos daugumai migrantus priimančių šalių. Tose šalyse, kuriose migrantų integracijos priemonės nėra išplėtos, tikėtina, kad šios problemos gali paaštrėti. Lietuvoje migrantų integracija nėra prioritetinga politikos sritis, o integracijos infrastruktūra neišplėta, todėl galimi įvairūs strateginiai politikos tikslai. Visų pirma – vienodų teisių ir darbo sąlygų Lietuvos piliečiams ir užsieniečiams darbe užtikrinimas, vienodų sąlygų naudotis socialinės apsaugos paslaugomis ir socialinės paramos priemonėmis užtikrinimas. Antra, rajonuose (miestuose), kuriuose gausiau gyvena užsieniečių, turėtų būti užtikrinama parama besikuriančioms organizacijoms. Kita galimybė – įtraukti Lietuvoje dirbančius ir gyvenančius imigrantus į esamas profesines organizacijas, stiprinti profesinių sąjungų atstovavimo kompetenciją. Paminėtinas ir aktyvesnis institucijų, priimančių skundus (dėl netinkamo valstybės tarnautojų elgesio, patiriamos diskriminacijos) ir nevy-

⁵ Projekte atlikta teisinė analizė parodė, kad Lietuvoje vyrauja itin aukšti integraciniai reikalavimai, dirbantiems migrantams siekiant susijungimo su šeima (dvejų metų gyvenimo laikotarpis prieš susijungiant su šeima). Nors įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ paskutinis pakeitimas (2009 07 22) liberalizavo šeimos susijungimo nuostatas aukštos kvalifikacijos asmenims, tačiau kitiems Lietuvoje dirbantiems užsieniečiams ne ES piliečiams teisė į šeimos susijungimą nepasikeitė. Šiuo atveju paminėtina ir kita praktika, kai susituokus užsienietis turi išvykti iš šalies šešiams mėnesiams, kol jam ar jai bus suteiktas leidimas laikinai gyventi Lietuvoje.

riausybių organizacijų poreikis dalyvaujant integracijos procesuose, ginant ir atstovaujant migrantų teisėms.

Kalbant apie migrantų teises, būtina kalbėti ir apie jų atstovavimo mechanizmus bei lygiavertį prieinamumą prie socialinių paslaugų teikimo infrastruktūros, todėl trečioji numatyta rodiklių grupė – tai *migrantų atstovavimo mechanizmai*, padedantys įvertinti situaciją ir nustatyti problemas, susijusias su potencialiu migrantų bendruomenių uždaru ir segregacija. Ši rodiklių grupė padeda atskleisti, kiek ir kokios institucijos yra ištraukusios į integracijos procesus ir koks šių institucijų santykis su migrantais ir jų bendruomenėmis.

Šiuo metu Lietuvoje nėra aktyviai veikiančių migrantų bendruomenių, o į Lietuvą atvykstantys migrantai nepalaiko ryšių su veikiančiomis etninių mažumų organizacijomis. Profesinės sąjungos taip pat retai dalyvauja ginant Lietuvoje dirbančių užsieniečių ne ES piliečių interesus. Tačiau, neorganizuotos bendruomenės, silpni ryšiai su priimančia visuomene ir silpni atstovavimo mechanizmai apsunkina migrantų integracijos procesus.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, vienas iš pagrindinių galimų strateginių politikos tikslų – lygiavertis migrantų ir juos priimančios visuomenės dalyvavimo įvairiose socialinio gyvenimo srityse užtikrinimas (ir skatinimas) užkertant kelią potencialiai migrantų bendruomenių segregacijai. Tai gali būti įgyvendinama taikant skirtingas integracijos priemones, todėl į atstovavimo mechanizmus turėtų būti įtraukti įvairios suinteresuotos institucijos: valstybinės ir tarpvyriausybines institucijos (įskaitant ir migrantų kilmės šalių), užsieniečių darbdaviai, profesinės sąjungos, nevyriausybines, migrantų organizacijos ir žiniasklaida.

Ketvirtoji rodiklių grupė – *socialinių paslaugų infrastruktūros naudojimas*, yra susijusi su prieš tai aptartomis rodiklių grupėmis – migrantų teisėmis ir atstovavimo mechanizmais. Ši rodiklių grupė parodo, ar migrantai turi vienodas galimybes gauti socialines paslaugas ir socialinės paramos priemones kaip Lietuvos piliečiai. Šiuo atveju problematika taip pat išlieka panaši: migrantų segregacija, marginalizacija, gyvenimo sąlygos, kt.; tuo tarpu galimais strateginiais politikos tikslais tampa socialinės aprėpties didinimas ir valstybinių institucijų efektyvumo gerinimas, žinių bei gebėjimų stiprinimas (pvz., tiesiogiai su migrantais dirbančių darbuotojų kalbų mokėjimas, tarpkultūrinė kompetencija, kt.). Ši rodiklių grupė apima tas institucijas, kurios užtikrina socialinių ir kitų paslaugų prieinamumo kokybę: sveikatos, švietimo, socialinių paslaugų teikimo įstaigas, kt. Šalia efektyvumo ir gebėjimų egzistuojanti teisinė praktika taip pat yra svarbus integracijos politikos rodiklis. Atlikta teisinė analizė parodė, jog Lietuvoje vyrauja socialinės apsaugos spraga laikinai gyvenančių užsie-

niečių ne ES piliečių atžvilgiu (t. y. daugelio socialinių ir sveikatos apsaugos teisių nebuvimas).

Penktoji rodiklių grupė – *šalies ekonominiai poreikiai* – analizuoja šalies demografinius procesus. Iki 2008 m. Lietuvoje vyravo sąlyginai dideli darbo imigracijos mastai. Su pasauliniais ekonominiais pokyčiais susijęs didelis darbo imigracijos sumažėjimas nenulemia problematikos integracijos srityje mažėjimo. Neabejotinai darbo imigrantų poreikis atsiras ateityje, o tai lems integracijos priemonių poreikį.

Problematikos ir iššūkių spektras darbo imigracijos atžvilgiu yra platus. Viena vertus, spaudimas vietinei darbo jėgai ir „dviguba“ darbo rinka gali daryti neigiamą įtaką užsienio ir vietinei darbo jėgai, o kartu ir migrantų bendruomenių ir juos priimančios visuomenės sanglaudai. Kita vertus, platesnio pobūdžio iššūkiai, susiję su demografinė šalies situacija, ekonominėmis struktūrinio nedarbo priežastimis ir imigracijos įtaka nedarbui (nedarbingumo lygiui) turėtų tapti prioritetiniais politikos klausimais.

Galimi įvairūs strateginiai politikos tikslai. Kalbant apie demografinius iššūkius, tikslinga nuolat stebėti imigracijos procesus, laikinų ir nuolatinių Lietuvos gyventojų skaičiaus kaitą, įskaitant imigrantus ir Lietuvos piliečius. Atsižvelgiant į ES vykstančius darbo migracijos procesus ir politinius sprendimus (pvz., mėlynosios kortelės įdiegimas 2011 m.), aukštos kvalifikacijos darbo jėgos pritraukimas (kartu kvalifikacijos pripažinimo galimybių didinimas) taip pat turėtų tapti prioritetine politikos sritimi⁶.

Paskutinė rodiklių grupė – *politikos formavimo procesas*, atskleidžia institucinę migracijos politikos sąrangą ir prioritetus migracijos ir integracijos politikos srityje. Kaip parodė politinių dokumentų analizė, Lietuvoje migrantų integracijos procesai nėra prioritetinė politikos sritis, o migracijos politikos formavimas neturi ilgalaikę strategiją paremtos politikos bruožų. Analizė taip pat parodė, kad šiuo metu Lietuvoje nėra bendro skirtingų institucijų sutarimo, kas (kokios migrantų grupės) turėtų būti integracijos politikos tikslinė grupė.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumas, migracijos politikos formavimas *ad hoc* principu, nenuosekli, nesuderinama politika ir laiku politinis atsakas į pokyčius – tai pagrindinės šiuo metu sprendžiamos problemos. Šiuo atveju bendras politinis sutarimas, glaudus tarpinstitu-

⁶ Ypač atsižvelgiant į paskutinius įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus (2009 07 22), liberalizavusius šeimos susijungimo nuostatas aukštos kvalifikacijos trečiųjų šalių piliečiams.

cinis bendradarbiavimas, nuosekli politikos raida kartu su viešomis diskusijomis ir aktyviu visų interesų grupių (politinių partijų, darbdavių, profesinių sąjungų, migrantų organizacijų, žiniasklaidos, visuomenės, kt.) dalyvavimu kuriant ir įgyvendinant migracijos politiką turėtų būti vienas svarbiausių strateginių politikos tikslų.

* * *

Pateiktame rodiklių sąvade kiekvienai iš šešių grupių, apimančių skirtingas migrantų integracijos politikos sritis, yra skirtos dvi vertinimo instrumentų grupės. Pirmoji grupė – tai analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti; antroji rodiklių grupė skirta esamai situacijai apibūdinti, testinei analizei (kartotiniams tyrimams), lyginamajai analizei atlikti, įgyvendintų (ar įgyvendinamų) politikos tikslų ir priemonių pažangai įvertinti.

Rodiklių sąvadas nėra baigtinis. Jis gali būti pildomas ir detalizuojamas atsižvelgiant į tarptautines migracijos tendencijas, situaciją Lietuvoje ir numatomus tyrimus imigracijos ir migrantų integracijos srityje.

1 lentelė. IMIGRACIJOS STRUKTŪRA

Analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

Politikos tikslinės grupės apibūdinimas pagal socialines ir demografines charakteristikas, teisinį statusą ir gyvenamąją vietą

Rodikliai**Duomenų šaltiniai**

Statistinių duomenų analizė pagal pilietybę, lytį, amžiaus grupes, išsilavinimą ir atvykimo pagrindus:

Šalyje gyvenančių užsieniečių skaičius;
Kasmet atvykstančių imigrantų skaičius;
Lietuvoje gyvenančių migrantų geografinis pasiskirstymas savivaldybėse.

Esamai situacijai įvertinti

Migracijos departamento, Statistikos departamento, Lietuvos darbo biržos, Gyventojų registro tarnybos duomenys (oficialios užklausos institucijoms pagal poreikį); specialūs tyrimai, interviu ir apklausos.

Politikos pažangai įvertinti

Institucijų, rengiančių duomenis, skaičius; statistinio imigracijos struktūros pokyčio fiksavimas, specialūs tyrimai, interviu ir apklausos.

2 lentelė. ŽMOGAUS TEISĖS IR DISKRIMINACIJA

Analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti	Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą
Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Tikslinės grupės pažeidžiamumas: darbo santykiai	<p data-bbox="450 329 1143 1016">Pagrindinės žmogaus teisių problemos Lietuvoje gyvenančių ir dirbančių migrantų atžvilgiu; Užsieniečiams taikomos specifinės įdarbinimo taisyklės (t. y. ar įstatymai suteikia galimybes įdarbinti užsieniečius kitaip negu Lietuvos piliečius?) ir jų laikymasis; Tarpininkų, įdarbinančių darbininkus iš užsienio, paplitimas; Migrantų naudojimas tarpininkais ir institucijomis siekiant įsidarbinti ar gauti dokumentus; Darbo santykių specifika (įdarbinimas, atleidimas, privalomas išvykimas iš šalies, migranto „priirišimas“ prie vienos darbo vietos, kt.); Migrantų išnaudojimo darbe atvejai; Darbo užmokesčio skirtumai tarp vietinės ir užsienio darbo jėgos; Vietinės ir užsienio darbo jėgos išsilavinimo profilis; Migrantų dalyvavimas šešėlinėje ekonomikoje (taip pat nedarbo lygis tarp užsieniečių ir Lietuvos piliečių); Vietinės ir užsienio darbo jėgos pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos rūšis; Kvalifikacijos pripažinimas: įgytas išsilavinimas ir įsidarbinimo galimybės Lietuvoje (pripažintų diplomų skaičius; pagal turimą išsilavinimą ir kvalifikaciją dirbančių migrantų skaičius); Įprastai įdarbintų ir komandiruoatų užsieniečių santykis; Teisinių ginčų darbo santykių atžvilgiu skaičius; Lietuvos, kaip imigracijos tikslo šalies, patrauklumas.</p> <p data-bbox="1206 329 1661 591"><i>Esamai situacijai įvertinti</i> Skirtingų institucijų (Lietuvos darbo biržos, profesinių sąjungų, teisėsaugos institucijų, Valstybinės darbo inspekcijos, migracijos tarnybų, kvalifikaciją pripažįstančių institucijų, švietimo įstaigų, skundus priimančių ir kontroliuojančių institucijų, darbdavių informacija, kt.) duomenų rinkimas, apdorojimas ir analizė; šalies ekonominiai rodikliai;</p> <p data-bbox="1206 611 1661 695">Įstatymų, nutarimų ir kt. dokumentų teisinė analizė; specialūs tyrimai, apklausos, ekspertų interviu.</p> <p data-bbox="1206 716 1661 1016"><i>Politikos pažangai įvertinti</i> Konsultacijas ir paslaugas migrantams teikiančių institucijų skaičius, skundų ir bylų skaičius, jų eigos stebėseną; institucijų kontaktų su migrantais skaičius, teisinis ar kitokio pobūdžio migrantų atstovavimas; tiesiogiai užsieniečius aptarnaujančių institucijų darbuotojų skaičius ir kvalifikacija; profesinių sąjungų dalyvavimas atstovaujant darbuotojams iš užsienio.</p>

2 lentelės tęsinys

Analizės aspektai,
reikalingi pagrindinems
migrantų integracijos
sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas
ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Tikslinės grupės pažeidžiamumas: teisinis statusas, smurtas ir nuostatos	<p>Teisiniai ginčai (bylos); teisinių ginčų skaičius, jų baigtis; Nusikalstama veika migrantų atžvilgiu (pvz., smurto atvejai); Diskriminacija suteikiant sveikatos priežiūros, švietimo, socialines paslaugas ir socialinės paramos priemones (skundų skaičius, diskriminacinių praktikų paplitimas sveikatos priežiūros, švietimo, socialines paslaugas teikiančiose ir kitose įstaigose);</p> <p>Užsieniečių pateiktų skundų skaičius (dėl netinkamo valstybės tarnautojų elgesio, patiriamos diskriminacijos, kt.); Skundų ir iškeltų bylų skaičius; Institucijų, priimančių ir kontroliuojančių skundus, skaičius; Visuomenės nuostatos skirtingų imigrantų grupių atžvilgiu.</p>	<p>Skundus (dėl netinkamo valstybės tarnautojų elgesio, patiriamos diskriminacijos) priimančių ir kontroliuojančių, sveikatos priežiūros, švietimo, socialines paslaugas teikiančių, kitų įstaigų ir institucijų informacija;</p> <p>Visuomenės nuostatų tyrimai (nuostatų stebėseną).</p>

3 lentelė. MIGRANTŲ ATSTOVAVIMO MECHANIZMAI

Analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti	Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą	
	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Ryšiai su tikslo ir kilmės šalies institucijomis	<p>Migrantų kilmės šalies institucijų (konsulatų, ambasadų, kt.) kontaktai su migrantais; institucijų skaičius, dalyvavimas migrantų integracijos procesuose ir ryšiai su Lietuvos valstybinėmis institucijomis, atsakingomis už migracijos ir integracijos politikos kūrimą ir įgyvendinimą;</p> <p>Lietuvos institucijų išitraukimas į migrantų integracijos procesus (atstovavimas, konsultavimas, kt.) ir šių institucijų skaičius;</p> <p>Renginių, skirtų migrantams, skaičius ir pobūdis;</p> <p>Renginiuose dalyvaujančių migrantų skaičius.</p>	<p>Užsienio šalių ambasadų, konsulatų duomenys;</p> <p>Valstybinių ir tarpvyriausybinių institucijų, profesinių sąjungų, nevyriausybinių ir migrantų organizacijų duomenys;</p> <p>Specialūs tyrimai, interviu, apklausa.</p>
Teisinis atstovavimas	<p>Migrantams teikiamos teisinės konsultacijos;</p> <p>Galimybės migrantams gauti reikiamą informaciją (leidimų išdavimai ir pratęsimai, teisinės, socialinės paslaugos, kt.);</p> <p>Institucijų, teikiančių migrantams konsultacijas ir kitą informaciją, skaičius;</p> <p>Suteiktų konsultacijų skaičius ir turinys (per tam tikrą laikotarpį).</p>	<p>Valstybinių ir tarpvyriausybinių institucijų, profesinių sąjungų, nevyriausybinių ir migrantų organizacijų duomenys;</p> <p>Specialūs tyrimai, interviu, apklausa.</p>

3 lentelės tęsinys

Analizės aspektai,
reikalingi pagrindinėms
migrantų integracijos
sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas
ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Politinis dalyvavimas	Migrantams suteikiamos politinės teisės (aktyvaus ir pasyvaus dalyvavimo rinkimuose galimybės, migrantų politinis atstovavimas savivaldybėse, kt.); Teisiniai mechanizmai, skirti migrantų bendruomenių nariams atstovauti migrantų organizacijoms vietiniu (savivaldybių) lygmeniu; Savivaldos rinkimuose dalyvavusių migrantų skaičius; Migrantų kandidatų skaičius savivaldos rinkimuose; Migrantų skaičius politinėse partijose.	Įstatymų, reglamentuojančių užsieniečių teisinį statusą šalyje, analizė; Institucijų, organizuojančių rinkimus, politinių partijų ir organizacijų, savivaldybių informacija; Specialūs tyrimai, interviu, apklauros.
Bendruomenės	Migrantų ir etninių mažumų bendruomenių kontaktų palaikymas su naujai atvykstančiais migrantais; Migrantų bendruomenių kūrimasis (migrantų įsitraukimas į veikiančių organizacijų veiklą); Migrantų bendruomenių dalyvavimas migrantų integracijos procesuose; Migrantų, etninių mažumų organizacijų skaičius, veiklos pobūdis.	Migrantų organizacijų ir bendruomenių (įskaitant etninių mažumų organizacijas) duomenys; migrantų organizacijų ir bendruomenių veiklos analizė; Specialūs tyrimai, interviu, apklauros.
Profesinės sąjungos	Migrantų įsitraukimas į profesinių sąjungų veiklą (profesinių sąjungų veikloje dalyvaujančių migrantų skaičius).	Profesinių sąjungų, darbdavių, teismų, skundus priimančių ir kontroliuojančių, teisės saugos institucijų informacija; atvejų analizė, specialūs tyrimai, interviu, apklauros.

4 lentelė. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪROS NAUDOJIMAS

Analizės aspektai,
reikalingi pagrindinėms
migrantų integracijos
sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas
ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

Švietimas**Rodikliai**

Kvalifikacijos pripažinimas: įgytas išsilavinimas ir galimybės mokslus tęsti Lietuvoje;
Galimybės migrantams Lietuvoje įgyti išsilavinimą;
Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuojančių migrantų skaičius;
Mokymosi visą gyvenimą galimybės: migrantų (įskaitant suaugusiųs) dalyvavimas (ir skaičius) kvalifikacijos tobulinimo kursuose; rengiamų kursų skaičius ir pobūdis;
Migrantų vaikų dalyvavimas švietimo sistemoje: migrantų vaikų skaičius švietimo įstaigose, švietimo įstaigų, kuriose mokosi migrantų vaikai, skaičius; specialių ugdymo priemonių migrantų vaikams paplitimas (skaičius, pobūdis, kt.);
Švietimo įstaigų pasirinkimo motyvai;
Migrantų poreikių vertinimai.

Duomenų šaltiniai

Kvalifikaciją pripažįstančių ir švietimo paslaugas suaugusiems teikiančių institucijų ir švietimo įstaigų informacija; specialūs tyrimai, interviu, apklausos;

Specialūs tyrimai, interviu, apklausos.

4 lentelės tęsinys

Analizės aspektai,
reikalingi pagrindinems
migrantų integracijos
sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas
ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

**Naudojimasis
socialinėmis
paslaugomis**

Rodikliai

Socialinis, sveikatos apsaugos draudimas (apdraustųjų migrantų skaičius);
Profesinių ligų paplitimas: profesinėmis ligomis susirgusių migrantų skaičius (palyginimas su vietine darbo jėga);
Socialinių darbuotojų klientų skaičius: migrantų skaičius, kurie kreipėsi į savivaldybėse, kitose institucijose ir organizacijose dirbančius socialinius darbuotojus;
Socialinių paslaugų vertinimai (švietimas, būstas, socialinių paslaugų gavimas, kt.);
Migrantų poreikių vertinimai.

Duomenų šaltiniai

Valstybinių (pvz., sveikatos priežiūros įstaigų, savivaldybių, kt.) ir tarpvyriausybinių institucijų, nevyriausybinių, migrantų organizacijų duomenys;
Teisinė analizė, specialūs tyrimai, interviu, apklausos.

Būstas

Migrantų gyvenimo sąlygos (pvz., kv./m asmeniui, kt.);
Būsto tipas (pvz., socialinis, privatus, kt.);
Gyvenamoji vieta: gyvenvietės tipas (miestas, kaimas, kt.).

Valstybinių (pvz., savivaldybių, migracijos tarnybų) ir tarpvyriausybinių institucijų, nevyriausybinių, migrantų organizacijų duomenys;
Specialūs tyrimai, interviu, apklausos.

5 lentelė. ŠALIES EKONOMINIAI POREIKIAI

Analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti	Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą	
	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Darbo rinkos poreikiai	<p>Dabartiniai ir numatomi darbo rinkos poreikiai; Migrantų pasiskirstymas pagal kvalifikaciją.</p> <p>Išsilavinimo neatitikimas tarp vietinės darbo rinkos pasiūlos ir paklausos; Migrantų ir vietinės darbo jėgos pasiskirstymas pagal ekonominės veiklos sritis.</p>	<p>Darbdavių informacija, šalies ekonominiai rodikliai, statistinių duomenų analizė pagal socialines ir demografines charakteristikas.</p> <p>Darbo rinkos, gyventojų statistikos (demografiniai) duomenys, statistinių duomenų analizė.</p>

6 lentelė. POLITIKOS FORMAVIMO PROCESAS

Analizės aspektai,
reikalingi pagrindinems
migrantų integracijos
sritims įvertinti

Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas
ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą

**Tarpinstitucinis
bendradarbiavimas**

Valstybinių institucijų, tiesiogiai atsakingų už imigracijos ir integracijos politikos kūrimą ir įgyvendinimą, skaičius ir pasiskirstymas pagal įgyvendinamos politikos sritis; politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų funkcijų atskyrimas;

Integracijos programų savivaldybių lygmeniu įgyvendinimas;
Migrantų dalyvavimas politikos formavimo procesuose; migrantų, dalyvaujančių vietinėse integracijos programose skaičius; vietinių integracijos iniciatyvų skaičius savivaldybėse.

Duomenų šaltiniai

Dokumentų (teisinė) analizė, specialūs tyrimai, apklausos, ekspertų interviu.

**Socialiniai veikėjai,
darantys įtaką
imigracijos ir
integracijos politikos
kūrimui ir
įgyvendinimui**

Valstybinės institucijos;
Darbdaviai;
Profesinės sąjungos;
Migrantai (migrantų bendruomenės);
Žiniasklaida;

Migrantų „balsas“ masinėse informavimo priemonėse; migrantų problemų aptarimas žiniasklaidoje, kt.

Žiniasklaida (televizija, radijas, internetinė spauda, kt.); žiniasklaidos ir visuomenės nuostatų stebėseną; specialūs tyrimai, interviu, apklausos.

6 lentelės tęsinys

Analizės aspektai, reikalingi pagrindinėms migrantų integracijos sritims įvertinti	Rodikliai, reikalingi įvertinti esamą situaciją, nustatyti tendencijas ir įvertinti įgyvendinamų politikos tikslų pažangą	
	Rodikliai	Duomenų šaltiniai
Imigracijos ir integracijos politikos prioritetai, trumpalaikiai ir ilgalaikiai tikslai	Politikos prioritetų analizė (politikos tikslų suderinamumas).	Dokumentų (teisinė) analizė, specialūs tyrimai, apklausa, ekspertų interviu.
Galimos naujos imigracijos ir integracijos politikos kryptys ir alternatyvos	Vykdytų ir vykdomų programų skaičius ir pobūdis (programų rezultatų apibendrinimas); pagal programas įgyvendinamuose projektuose ir tyrimuose dalyvaujančių migrantų skaičius; Vykdytų projektų pagal „Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai“ metines programas analizė; Valstybinių institucijų, mokslo įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų veiklos imigracijos ir integracijos srityje analizė.	Nevyriausybines organizacijas, valstybinės institucijos, švietimo įstaigos, kt.; Programos, kitos specialios politikos priemonės (pvz., fondai).